§ 1. Вступ. Українські землі в добу модернізації

2. Пояснення значень понять:

- **Модернізація** – це процес оновлення суспільства, включаючи соціальні, економічні та політичні зміни, спрямовані на перехід до більш сучасних форм організації. Модернізація охоплює такі процеси, як індустріалізація, урбанізація, розвиток інфраструктури та освіти, що сприяють інтеграції суспільства в сучасний світовий контекст.
- **Національне відродження** – процес пробудження національної свідомості, який включає відновлення національної культури, мови, історії та традицій, сприяючи створенню самобутньої ідентичності нації. На українських землях цей процес відбувався в XIX столітті, зокрема через культурні, освітні та політичні рухи.
- **«Смуга осілості»** – територія, на якій євреям дозволялося жити в межах Російської імперії у XVIII-XIX століттях. Вона охоплювала західні території, такі як частина сучасної України, Білорусі, Польщі та Литви. Це обмеження впливало на єврейське населення, створюючи концентрацію їхнього життя та діяльності в певних регіонах.
- **Губернія** – адміністративно-територіальна одиниця в Російській імперії, що складалася з повітів. Губернії управлялися губернаторами, які представляли центральну владу на місцях. В Україні існувало кілька

MATEMATIKA-DOMA.ORG

губерній, що входили до складу Російської імперії.

- **Генерал-губернаторство** – велика адміністративна одиниця, що об'єднувала кілька губерній і управлялася генерал-губернатором. Виникла для посилення контролю та централізації влади у важливих стратегічних регіонах, таких як Київське генерал-губернаторство.

3. Повідомлення на тему «Модернізація в українському суспільстві»:

Модернізація українського суспільства в XIX – на початку XX століття стала невід'ємною частиною загальноєвропейських процесів оновлення. Зростання промисловості, розвиток міст та інфраструктури привели до значної урбанізації, що сприяло появі робітничого класу. Відкриття нових навчальних закладів та друкованих видань сприяло поширенню освіти та науки, що стало важливим для формування національної інтелігенції.

Процес модернізації сприяв також національному відродженню. Українці почали активно відстоювати свою мову, культуру та історію, що призвело до появи культурно-просвітницьких організацій, таких як «Просвіта». Модернізація українського суспільства включала розвиток політичної свідомості, формування ідеї автономії, а пізніше – і незалежності, що стало основою для подальших національних змагань у XX столітті.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

§ 2. Українські землі у системі міжнародних відносин

2. Пояснення значень понять:

- **Задунайська Січ** – козацьке утворення, засноване у 1775 році після ліквідації Запорозької Січі. Козаки переселилися за Дунай на територію Османської імперії, де продовжили свою військову та господарську діяльність під протекторатом турецької влади. Задунайська Січ стала символом опору і збереження козацьких традицій.
- **Азовське козацьке військо** – військове формування, створене на початку XIX століття з колишніх запорозьких козаків та інших українців, які оселилися на азовському узбережжі. Це військо служило для охорони південних кордонів Російської імперії та брало участь у військових кампаніях.
- **Кубанське козацьке військо** – козацьке військове формування, засноване у 1792 році на основі Чорноморського козацького війська, що переселилося на Кубань. Кубанські козаки мали значний вплив на освоєння та захист південних рубежів Російської імперії, зокрема на Кавказі.

3. Повідомлення «Йосип Гладкий – останній отаман Задунайської Січі»:

Йосип Гладкий був останнім отаманом Задунайської Січі – козацького утворення, яке виникло після знищення Запорозької Січі та переміщення козаків за Дунай у межі Османської імперії. Гладкий став отаманом у

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

1820-х роках і зробив усе можливе для збереження козацьких традицій та життя Січі на чужині. Однак із загостренням відносин між Османською імперією та Російською імперією Гладкий вирішив перейти на бік Росії.

У 1828 році він з частиною козаків повернувся на російську територію і був прийнятий на службу, що ознаменувало кінець існування Задунайської Січі. Гладкий отримав помилування від російського уряду і допоміг у створенні Азовського козацького війська. Його діяльність мала суперечливий характер, оскільки його вчинки викликали неоднозначні оцінки як з боку сучасників, так і істориків, адже він фактично зруйнував останнє вільне козацьке утворення на території Османської імперії.

§ 3. Соціально-економічний розвиток

2. Пояснення значень понять:

- **Екстенсивний метод господарювання** – це спосіб збільшення виробництва шляхом розширення площ оброблюваних земель, збільшення кількості працівників або сировини, але без істотного покращення технічної бази чи технологій. Екстенсивний підхід орієнтований на кількість, а не на якість, і є менш ефективним порівняно з інтенсивним методом.
- **Інтенсивний метод господарювання** – спосіб підвищення виробництва завдяки застосуванню нових технологій,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

підвищенню продуктивності праці та покращенню якості використовуваних ресурсів. Інтенсивний метод спрямований на максимізацію ефективності за рахунок впровадження інновацій і збільшення продуктивності на одиницю площі або ресурсу.

- **Військові поселення** – форма організації населення в Російській імперії, де селяни та солдати жили в одних поселеннях, виконували обов'язки з військової служби та одночасно займалися сільським господарством. Це був спосіб забезпечення армії постійною чисельністю без додаткових витрат.
- **Чумацький промисел** – вид господарської діяльності, що існував в Україні з XVI по XIX століття. Чумаки займалися транспортуванням та торгівлею сіллю, рибою, збіжжям та іншими товарами, здійснюючи далекі перевезення на возах. Це був важливий вид зайнятості для селян.
- **Промисловий переворот** – процес переходу від ручної праці до механізованого виробництва, який включає запровадження машин, розвиток фабрик, а також появу нових соціальних класів, таких як промислові робітники. Промисловий переворот призвів до стрімкого зростання економіки та урбанізації.

3. Повідомлення на тему «Чинники успішного економічного розвитку Південної України»:

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

Південна Україна стала одним з економічних центрів Російської імперії завдяки поєднанню ряду чинників. Перш за все, природні ресурси – родючі чорноземи, що сприяли розвитку сільського господарства, та наявність річкових та морських шляхів, що полегшували торгівлю. Розвиток портів, таких як Одеса, забезпечив прямий доступ до міжнародних ринків, що дозволило розвивати експорт зерна та інших товарів.

Крім того, Південна Україна стала центром переселення іноземних колоністів, таких як німці та болгари, які принесли з собою нові методи господарювання та ремесла. Промисловий переворот, що розпочався у другій половині XIX століття, прискорив розвиток промисловості, особливо у сфері металургії та суднобудування, завдяки інвестиціям та розвитку залізниць. Усе це сприяло формуванню інтенсивного економічного зростання та перетворенню регіону на один з важливих промислових центрів.

§ 4. Початок українського національного відродження

2. Пояснення значень понять:

- **Українське національне відродження** – це процес пробудження національної свідомості українців, що відбувся у XVIII-XIX століттях. Він був спрямований на формування української ідентичності, відродження мови, культури, історичної

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

пам’яті та створення політичних рухів з метою захисту національних інтересів.

- **Автономістська ідея** – концепція, яка передбачає надання певній території права на самоврядування, зберігаючи при цьому приналежність до більшої держави. В українському контексті автономістська ідея стосувалася прагнення українців до створення власних політичних інституцій і культурного розвитку у складі імперії (спочатку Російської, згодом Австро-Угорської), але без повної незалежності.
- **Романтизм** – культурний і художній рух кінця XVIII – початку XIX століття, що підкреслював емоційність, індивідуальність та національну своєрідність. В українському контексті романтизм надихнув багатьох діячів на дослідження народної культури, мови, фольклору та на створення творів, що відображали український національний дух і самобутність.

3. Довідка про три етапи національного відродження:

Українське національне відродження можна умовно розділити на три основні етапи:

1. **Перший етап (кінець XVIII – перша половина XIX століття)**:
   - Основна мета: відродження інтересу до української мови, фольклору та історії.
   - Провідні діячі: Іван Котляревський, автор «Енеїди», який започаткував нову українську літературну мову; Григорій

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Квітка-Основ'яненко, що писав твори українською мовою.
- Результати: створення перших літературних творів українською мовою, пробудження інтересу до народної культури.

2. **Другий етап (середина XIX століття)**:
- Основна мета: розширення національної свідомості серед широких верств населення, зокрема через літературу, культуру та освіту.
- Провідні діячі: Тарас Шевченко – великий поет і символ українського національного руху; Михайло Максимович, перший ректор Київського університету, що досліджував українську історію та фольклор.
- Результати: поширення національних ідей серед інтелігенції, поява українських громадських організацій, підйом національно-визвольних настроїв.

3. **Третій етап (друга половина XIX – початок XX століття)**:
- Основна мета: формування політичної свідомості українців, прагнення до автономії та незалежності.
- Провідні діячі: Іван Франко, Михайло Грушевський, Леся Українка, діячі «Просвіти» та інших організацій, що активно пропагували національну ідею.
- Результати: виникнення політичних партій, поширення ідей національної незалежності, підготовка до подальших визвольних рухів на початку XX століття.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

§ 5. Масонство, декабристський та польський рухи на території України

2. Пояснення значень понять:

- **Масони** – члени міжнародної організації, що виникла у XVIII столітті й має свої корені в Європі. Масонство базується на ідеях братерства, морального та інтелектуального самовдосконалення, а також на просуванні гуманістичних цінностей. Масони відігравали певну роль у просвітницьких і суспільних рухах, у тому числі на українських землях, де їхні ідеї іноді підтримували ідеї національного та соціального відродження.
- **Декабристи** – учасники російського революційного руху початку XIX століття, які виступили проти самодержавства та кріпосництва. Назва походить від повстання, яке відбулося в грудні 1825 року на Сенатській площі в Санкт-Петербурзі. Декабристи мали ідеали свободи, рівності та справедливості, а їхнє повстання стало одним із перших організованих спроб змінити самодержавну владу.

3. Повідомлення на тему: "Діяльність декабристів"

Вислів Михайла Муравйова-Апостола «Ми – діти 1812 року» підкреслює, що покоління декабристів формувалося під впливом війни 1812 року проти Наполеона, яка пробудила в них патріотичні почуття і прагнення до свободи. Багато з них бачили в західних державах приклади конституційної монархії

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

або республіки, що спонукало їх задуматися про необхідність реформ у Російській імперії.

Декабристи об’єдналися в таємні товариства, зокрема Південне та Північне, які виступали за скасування кріпацтва, встановлення конституційного ладу та зниження впливу абсолютної монархії. Вони підготували план повстання, але події розвивалися не за їхнім сценарієм, і в грудні 1825 року повстання було придушене. Багато декабристів були страчені або заслано до Сибіру, але їхній рух став важливим символом боротьби за свободу і справедливість у Росії.

Рух декабристів, хоч і зазнав поразки, залишив глибокий слід у свідомості наступних поколінь борців за справедливість і права людини. Їхні ідеї вплинули на розвиток визвольних рухів в Україні та інших частинах імперії.

§ 6. Соціальні протести. Суспільно-політичний рух. Кирило-Мефодіївське товариство (братство)

2. Пояснення значень понять:

- **Інтелігенція** – це соціальна група, яка складається з людей, що професійно займаються інтелектуальною діяльністю, культурою, наукою, освітою та творчістю. Інтелігенція зазвичай є носієм передових ідей, моральних і соціальних цінностей, а також відіграє значну роль у формуванні

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

національної свідомості та розвитку суспільства. У XIX столітті інтелігенція в Україні стала провідником національного відродження та боротьби за права українського народу.

- **Кирило-Мефодіївське товариство (братство)** – таємна політична організація, заснована у Києві у 1845–1846 роках. Її учасники ставили за мету об'єднання слов'янських народів у федерацію вільних і рівноправних республік, зокрема українців, росіян, поляків, чехів та інших. Братство пропагувало ідеї християнства, свободи та рівності, а також виступало за відміну кріпацтва і національне визволення українського народу.

3. Довідка про діяльність Кирило-Мефодіївського товариства (братства):

Кирило-Мефодіївське товариство, засноване у 1845–1846 роках, об'єднувало українських інтелігентів, зокрема Тараса Шевченка, Миколу Костомарова, Пантелеймона Куліша та інших. Товариство отримало свою назву на честь святих Кирила і Мефодія, які були просвітниками слов'янських народів, що символізувало зв'язок братства з ідеєю слов'янської єдності.

Основні ідеї Кирило-Мефодіївського товариства полягали в утвердженні християнських цінностей, боротьбі за свободу і рівність, скасуванні кріпацтва, створенні федерації слов'янських народів. Члени братства пропагували українську

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

культуру, мову і прагнули національного відродження.

Діяльність товариства була викрита царською владою, а його членів заарештовано. Багатьох з них заслали або відправили під суворий нагляд. Однак, незважаючи на розгром, ідеї Кирило-Мефодіївського товариства продовжували впливати на розвиток українського національного руху, сприяючи формуванню української ідентичності та боротьбі за права українського народу.

§ 8. Політичне та соціально-економічне становище українських земель Австрійської імперії

2. Пояснення значень понять:

- **Чиновники** – посадові особи, що виконують адміністративні або урядові обов'язки у державних установах. У контексті XIX століття, чиновники в імперіях були представниками влади, які виконували функції управління, контролю та реалізації політичних рішень на місцях.
- **Право пропінації** – право дворян або великих землевласників виробляти та продавати алкогольні напої на підконтрольних їм територіях. У Австро-Угорщині це право часто використовували для отримання прибутків від селян, що призводило до зловживань та соціальної напруги.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- **Шарварки** – примусова праця, яку виконували селяни на користь держави або місцевих землевласників. Шарварки включали роботи на дорогах, мостах, господарських об’єктах. Така примусова праця була одним із проявів кріпацтва та обмежувала свободу селян.
- **«Холерні» бунти** – масові виступи населення, спричинені епідеміями холери, які часто мали соціальний характер. Під час епідемій серед населення поширювались чутки про зумисні отруєння або байдужість влади, що провокувало селян на протести та бунти проти місцевих властей і лікарів.

3. Есе на тему «Колоніальна політика Австрійської імперії на українських землях»:

Колоніальна політика Австрійської імперії на українських землях мала на меті забезпечення контролю над багатими ресурсами та стратегічно важливими територіями Східної Європи. Після приєднання Галичини, Буковини та Закарпаття до Австрійської імперії, місцеве населення підпадало під тиск адміністративних і економічних обмежень, що нагадувало класичну колоніальну модель управління.

Австрійська влада створила систему управління, де основні адміністративні посади займали імперські чиновники, які часто не розуміли місцевої культури та мови. Це сприяло відчуженню українського

MATEMATIKA-DOMA.ORG

населення та посиленню національної ідентичності. Крім того, селяни потерпали від примусових робіт (шарварків), надмірного оподаткування та права пропінації, яке змушувало їх купувати алкоголь у місцевих землевласників. Такий тиск створював соціальну напругу, що призводило до численних бунтів і заворушень, наприклад, «холерних» бунтів, викликаних незадоволенням медичною допомогою та підозрами щодо зумисного поширення хвороби.

Однак, незважаючи на пригноблення, австрійський період приніс деякі позитивні зрушення. Наприклад, було запроваджено початкову освіту, що сприяло зростанню рівня грамотності. Крім того, у Галичині з'явилися культурні та освітні товариства, такі як «Просвіта», які підтримували українську мову, культуру та історію. Ці організації стали основою для національного відродження, а їхня діяльність слугувала каталізатором для зростання національної свідомості українців.

Таким чином, колоніальна політика Австрійської імперії мала суперечливий вплив: з одного боку, вона експлуатувала українські землі та пригноблювала місцеве населення, з іншого боку – вона сприяла розвитку національної свідомості та підготувала ґрунт для майбутніх національно-визвольних рухів.

MATEMATIKA.DOMA.ORG

§ 9. Початок українського національного відродження на західноукраїнських землях

2. Пояснення значень понять:

- **Будителі** – це активісти національного відродження, які сприяли пробудженню національної свідомості серед народу. На західноукраїнських землях XIX століття будителі займалися поширенням української мови, культури та історії, боролися за права українського народу і національну ідентичність. Вони виступали за збереження рідної мови, організовували освітні заходи, видання української літератури та періодичних видань.
- **Руська трійця** – це літературно-культурне об'єднання, створене у 1830-х роках у Львові трьома видатними діячами: Маркіяном Шашкевичем, Іваном Вагилевичем і Яковом Головацьким. Метою «Руської трійці» було відродження та популяризація української мови, культури та історії серед галицького населення, яке на той час знаходилось під впливом польської та австрійської культур. Їхнім значним досягненням стало видання альманаху «Русалка Дністровая», що став символом українського національного руху.

3. Есе на тему «Греко-католицькі священики – лідери національного руху на західноукраїнських землях»:

Греко-католицькі священики відігравали важливу роль у національному відродженні

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

на західноукраїнських землях. У XIX столітті, коли українці в Галичині, Буковині та Закарпатті перебували під владою Австрійської імперії, саме греко-католицька церква стала осередком збереження національної ідентичності та культури. Завдяки своєму авторитету, освіті та зв'язкам із сільським населенням, священики греко-католицької церкви змогли мобілізувати українців до боротьби за свої права.

Один з найвідоміших прикладів – це діяльність Маркіяна Шашкевича, Івана Вагилевича та Якова Головацького, які заснували «Руську трійцю». Вони, як молоді священики та інтелектуали, закликали до збереження української мови та культурної спадщини. Їхній альманах «Русалка Дністровая» мав величезне значення для пробудження національної свідомості серед галицького селянства і міщан.

Крім цього, греко-католицький митрополит Андрей Шептицький став важливою постаттю у XX столітті. Він активно підтримував розвиток української культури, освіти, а також був одним із засновників українського кооперативного руху, що сприяло економічній незалежності українського населення. Шептицький також заснував національні музеї, школи, підтримував діяльність українських громадських організацій, таких як «Просвіта», які сприяли освіті та культурному розвитку українців.

MATEMATYKA-DOMA.ORG

Таким чином, греко-католицькі священики на західноукраїнських землях були не лише духовними лідерами, а й активними учасниками політичного та національного життя. Їхня діяльність заклала основи для формування української національної ідентичності та стала опорою для майбутніх поколінь у боротьбі за незалежність і культурну самобутність.

§ 10. Європейська революція 1848-1849 рр. на західноукраїнських землях

2. Пояснення значень понять:

- **Весна народів** – це термін, що використовується для позначення революційних рухів, які прокотилися Європою у 1848–1849 роках. У цей період у багатьох країнах Європи відбувалися масові повстання і протести, спрямовані на демократизацію державних систем, скасування монархічного абсолютизму, а також боротьбу за національне самовизначення. Революційні події охопили Францію, Німеччину, Італію, Австро-Угорщину та інші країни, що спричинило значні політичні та соціальні зміни.
- **Сервітути** – це право селян на використання природних ресурсів, що належать поміщикам. Сервітути зазвичай включали доступ до лісів, пасовищ, водних ресурсів, необхідних для ведення господарства. Однак сервітутні права часто обмежувалися і викликали численні конфлікти між селянами

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

і поміщиками, особливо у зв'язку з обмеженням або скасуванням цих прав у XIX столітті.

- **Галицько-руська матиця** – це культурно-просвітницьке товариство, засноване у 1848 році у Львові. Організація мала на меті підтримку української культури та освіти на Галичині. Вона сприяла виданню українських книг, підручників і навчальних посібників, а також займалася популяризацією української мови та літератури серед населення. «Галицько-руська матиця» стала важливим центром національного відродження українців у Галичині.

3. Повідомлення на тему «Головна Руська Рада – перша політична організація на західноукраїнських землях»:

Головна Руська Рада, заснована у 1848 році у Львові, стала першою політичною організацією на західноукраїнських землях, яка виступила в інтересах українського населення Галичини. Вона була створена на хвилі революційних подій, відомих як «Весна народів», що охопили Європу в середині XIX століття. Основною метою організації було відстоювання прав і національних інтересів українців Галичини в умовах Австрійської імперії.

Головна Руська Рада прагнула до автономії для українського населення, культурного і мовного розвитку, а також підвищення соціально-економічного рівня селянства.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

Організація виступала за введення української мови в освіту і державні установи, заснування українських шкіл і підтримку української культури.

Одним із значних досягнень Ради стало видання газети «Зоря Галицька», першої україномовної газети в Галичині, яка допомагала поширювати ідеї національного відродження серед широкого загалу. Головна Руська Рада стала символом національно-культурного руху і заклала основи для подальших політичних і соціальних досягнень українців на західноукраїнських землях.

§12. Умови розвитку культури. Освіта. Наука

2. Пояснення значень понять:

- **Національна ідея** – це ідея, яка визначає основні цілі, цінності та ідентичність нації. Вона відображає прагнення народу до політичної, культурної, економічної та соціальної самостійності та самовираження. Національна ідея є рушійною силою для національного відродження, формування національної свідомості і об’єднання народу навколо спільних цінностей та ідеалів.
- **Полікультурність** – це концепція, що підкреслює співіснування різних культурних груп у суспільстві, їх взаємодію та рівноправність. Полікультурність передбачає толерантність до різних культур, збереження культурної ідентичності

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

меншостей, а також міжкультурний діалог і взаємозбагачення. Це особливо важливо в багатонаціональних суспільствах, де присутні різні етнічні, релігійні та культурні спільноти.

- **Становість освіти** – це історичне явище, коли доступ до освіти та її якість залежали від соціального статусу особи. У період становості освіти привілейовані соціальні групи (аристократія, дворянство) мали кращий доступ до освітніх закладів і можливостей, тоді як нижчі верстви населення (селяни, робітники) мали обмежені освітні можливості. Становість освіти була типовою для багатьох європейських країн у минулому і поступово змінювалася із запровадженням загальної освіти.

3. Довідка про діяльність наукових та культурно-освітніх товариств в Україні

У XIX – на початку XX століття в Україні активізувалася діяльність наукових і культурно-освітніх товариств, які відігравали важливу роль у національно-культурному відродженні та поширенні освіти. До основних таких товариств належали Наукове товариство імені Шевченка (НТШ), товариство «Просвіта», а також низка інших культурно-освітніх об'єднань.

- **Наукове товариство імені Шевченка** (НТШ) – засноване у Львові в 1873 році, це товариство стало центром наукової та

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

літературної діяльності українців. НТШ займалося виданням наукових праць, підручників, словників, проводило дослідження в галузі історії, мовознавства, етнографії. Воно сприяло утвердженню української мови в науковому світі та популяризації національної культури.

- **Товариство «Просвіта»** – створене у Львові в 1868 році, товариство мало на меті підвищення рівня освіченості українців, особливо серед селянства. «Просвіта» організовувала бібліотеки, видавала українську літературу, підручники та навчальні матеріали. Вона також проводила лекції, курси і культурні заходи, які сприяли формуванню національної самосвідомості серед українців.

Ці товариства стали основою для розвитку української науки, освіти та культури, підготували ґрунт для політичної активності, яка привела до створення українських державних утворень у XX столітті.

§ 13. Література, театр, музика

2. Підготуйте довідку про українське музичне мистецтво у першій половині XIX ст.

Українське музичне мистецтво у першій половині XIX століття

У першій половині XIX століття українське музичне мистецтво починає активно розвиватися, зберігаючи традиційні народні

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

мотиви і водночас звертаючись до європейських впливів. У цей період основними формами музичної творчості залишалися народні пісні та інструментальна музика, які відображали національну ідентичність та культурні особливості українського народу.

1. **Народна музика**. Народна творчість залишалася основою української музики. Пісні про козацьку славу, лірика, весільні та обрядові пісні продовжували бути важливою частиною культурного життя українців. Відомими були також дума, кобзарство та бандуристи, які виконували епічні твори на козацькі теми.
2. **Перші спроби професійного музикування**. У цей період виникає зацікавленість професійною музикою. З'являються перші навчальні заклади, зокрема Харківський та Київський університети, які включали в свою діяльність музичне виховання, що сприяло поширенню музичної освіти серед молоді.
3. **Композитори-початківці**. Одним із відомих композиторів цього періоду був Михайло Вербицький, який створив мелодію до українського національного гімну «Ще не вмерла Україна». Його творчість поєднувала народні елементи з європейськими музичними впливами. Водночас композитор Артем Ведель також залишив вагомий слід, особливо у хоровій музиці.
4. **Хорове мистецтво**. Українська хорова традиція набирає популярності. Багато церковних хорів використовували

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

українську духовну музику, яка базувалася на народних мелодіях, але водночас відзначалася високою професійною майстерністю.

5. **Вплив європейської музичної традиції**. У першій половині XIX століття в Україні відбувається знайомство з європейськими музичними стилями, зокрема класичними та романтичними тенденціями. Це вплинуло на стиль та композиційні рішення українських музикантів і композиторів, що дозволило їм створювати твори на перетині національних і європейських традицій.

Українське музичне мистецтво цього періоду сформувало основу для подальшого розвитку професійної музики та культури, зберігаючи національні традиції і, водночас, адаптуючи європейські музичні досягнення.

§ 14. Архітектура, скульптура, живопис

2: Науковий та художній опис архітектурної пам’ятки

Приклад опису:

- **Назва пам’ятки:** Собор Святої Софії
- **Місце розташування:** Київ, Україна
- **Автор:** Будівництво розпочато за князя Ярослава Мудрого, архітектори невідомі (традиційно вважається, що собор збудовано візантійськими архітекторами).
- **Основні архітектурні ознаки:** Візантійський стиль із бароковими елементами (пізніше додавався).

МАТЕМАТИКА.DOMA.ORG

П'ятикупольний храм із численними фресками та мозаїками, зокрема відомою мозаїкою Оранти.

- **Призначення:** Головний храм Київської Русі, місце проведення важливих церковних та державних заходів.
- **Унікальність споруди:** Собор Святої Софії є пам'яткою ЮНЕСКО, відзначається унікальними фресками XI століття та складною архітектурною структурою.
- **Загальне враження:** Це символ духовної та культурної величі Київської Русі, що зберігає національну спадщину й архітектурну майстерність.

3: Повідомлення про декоративно-ужиткове мистецтво України кінця XVIII – першої половини XIX ст.

Декоративно-ужиткове мистецтво в Україні кінця XVIII – першої половини XIX століття вирізнялося багатством традицій та розмаїттям технік. Розвивалися народні ремесла, такі як гончарство, ткацтво, різьблення по дереву, виготовлення килимів і декоративного розпису. Гончарні центри, як-от Опішня, славилися виготовленням керамічних виробів з орнаментальними розписами. У цей період також активно розвивалася вишивка, яка використовувалася як елемент декору національного одягу, рушників і скатертин. Декоративно-ужиткове мистецтво поєднувало естетичну красу та практичне застосування, що відображало культурну ідентичність українського народу.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

4:

Галузь культури	Діячі культури	Твори мистецтва
Архітектура	В. Городецький	Будинок з химерами, Собор Святого Миколая
Скульптура	І. Мартос	Пам'ятник князю Володимиру, пам'ятник Мініну та Пожарському
Живопис	Т. Шевченко, В. Тропінін	Портрет Катерини, "Катерина", портрети видатних українців

Висновок: У кожній з галузей мистецтва діячі культурної сфери України XVIII-XIX століть вносили вагомий внесок, створюючи унікальні твори, які відображали національний дух, культурні традиції та стильові особливості.

§ 16. Кримська (Східна) війна 1853-1856 рр. на українських землях.

2. Підготуйте історичну довідку про причини І привід Кримської (Східної) війни.

Кримська війна (1853–1856) мала глибокі геополітичні причини та стала наслідком

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

конфлікту інтересів між великими європейськими державами. Основні причини війни були такими:

1. **Геополітичне суперництво**. Російська імперія прагнула розширити свій вплив на Балканах і Близькому Сході, прагнучи отримати доступ до Чорного моря та Босфорської протоки. Це загрожувало позиціям Великобританії та Франції, які прагнули зберегти рівновагу сил у Європі.
2. **Конфлікт інтересів у сфері релігії**. Росія намагалася отримати права захисника православних християн в Османській імперії, тоді як Франція підтримувала католицькі громади. Це спричинило конфлікти щодо святих місць у Єрусалимі.
3. **Послаблення Османської імперії**. Європейські держави побоювалися, що Росія може скористатися слабкістю Османської імперії для розширення своєї території.

Привід війни – конфлікт навколо прав на управління святими місцями в Єрусалимі. У 1853 році Росія вимагала від Османської імперії гарантій захисту православного населення, що призвело до загострення відносин. У відповідь на відмову Османська імперія оголосила війну Росії в жовтні 1853 року.

3. Підготуйте повідомлення на тему: «Українці у Кримській (Східній) війні»

Повідомлення на тему: «Українці у Кримській (Східній) війні»

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Українці брали активну участь у Кримській війні, адже значна частина рекрутів у складі російської армії походила з українських земель. Багато українських селян та козаків були мобілізовані до війська, де вони брали участь у бойових діях на Кримському півострові. Війна мала велике значення для українських земель, оскільки вона послабила російський уряд, що згодом привело до реформ, зокрема скасування кріпацтва у 1861 році. Важливим аспектом є і те, що ця війна загострила соціальні та національні проблеми, сприяючи зростанню національної свідомості серед українців.

§ 17. Селянська реформа 1861 р. Сільське господарство у пореформений період

2. Поясніть значення понять: *тимчасовозобов'язані селяни, викупні платежі, відрізки, Зелений клин. Сірий клин.*

- **Тимчасовозобов'язані селяни** – це селяни, які після скасування кріпосного права згідно з реформою 1861 року в Російській імперії залишалися тимчасово залежними від поміщика. Вони продовжували обробляти поміщицьку землю та сплачувати йому оброк або виконувати повинності, поки не було укладено угоду про викуп землі.

- **Викупні платежі** – це кошти, які селяни мали сплачувати державі як компенсацію за отриману землю після скасування кріпацтва.

МАТЕМАТИКА.DOMA.ORG

Держава сплачувала поміщикам за викуплені землі, а селяни виплачували ці кошти протягом тривалого часу у вигляді викупних платежів, що становили значний фінансовий тягар для багатьох селянських сімей.

- **Відрізки** – це земельні ділянки, які поміщики залишили за собою під час земельної реформи 1861 року. Часто ці відрізки становили значну частину найродючіших земель, тому селяни були змушені орендувати цю землю у поміщиків або працювати на них, що зберігало залежність селян навіть після скасування кріпосного права.

- **Зелений клин** – історична назва територій на Далекому Сході, зокрема в районах сучасного Приморського та Хабаровського країв Росії, куди в кінці XIX – на початку XX століття активно переселялися українці. Там сформувалася українська діаспора з культурною самобутністю, яка назвала цей регіон "Зеленим клином".

- **Сірий клин** – регіон у південно-західній частині Сибіру, в районах сучасного Омська, Новосибірська і Кемерова, куди також переселялися українці на межі XIX–XX століть. Це був інший осередок української діаспори, яка зберігала свою культуру та традиції.

3. Підготуйте повідомлення на тему: «Соціальні зміни у селі після реформи 1861 року».

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Повідомлення на тему: «Соціальні зміни у селі після реформи 1861 року»

Реформа 1861 року, яка скасувала кріпосне право в Російській імперії, мала велике значення для українських селян та сільського населення. Вона стала важливим кроком до соціальних змін у селі, але водночас не вирішила всіх проблем і створила нові труднощі.

1. **Скасування особистої залежності**. Селяни отримали особисту свободу, що дозволило їм вступати в шлюб, змінювати місце проживання і працювати за власним вибором. Це звільнило їх від жорсткої залежності від поміщиків.
2. **Земельне питання та викупні платежі**. Селяни отримали землю, але не безкоштовно. Вони були зобов'язані сплачувати викупні платежі за наділи, які вони обробляли. Ці платежі ставали важким фінансовим тягарем, і багато селян виявилися в боргах. Це зберегло економічну залежність від поміщиків і держави.
3. **Тимчасовозобов'язаність**. Протягом кількох років після реформи селяни залишалися тимчасовозобов'язаними, тобто все ще працювали на поміщицьких землях і віддавали частину свого врожаю або виконували повинності. Лише після завершення викупної угоди вони ставали повністю вільними господарями своїх наділів.
4. **Відрізки та малоземелля**. Через відрізки, залишені поміщиками, селяни втрачали

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

доступ до родючих земель. Це призвело до малоземелля, коли наділи селян були надто малі для забезпечення сімей. Це змушувало їх найматився на роботу до поміщиків або займатися сезонними роботами у містах.

5. **Міграція та розшарування селянства**. Після реформи багато селян почали мігрувати в інші регіони імперії у пошуках роботи, що привело до утворення українських поселень у Сибіру та на Далекому Сході. Також село почало розшаровуватися: заможніші селяни (кулаки) могли накопичувати капітал, тоді як бідніші часто втрачали свої наділи.

Реформа 1861 року стала важливим кроком до змін, але також показала, що без подальших реформ та вирішення земельного питання селяни залишатимуться в складному економічному становищі.

§ 18. Реформи 60-х-70-х рр. XIX ст. у Російській імперії та їхній вплив на українські землі

2. Поясніть значення понять: *земства, класичні гімназії, реальні училища.*

1. **Земства** – це органи місцевого самоврядування, створені в Російській імперії після земської реформи 1864 року. Земства були відповідальними за соціально-економічний розвиток місцевих територій, управління школами, лікарнями, дорогами, та іншими суспільними послугами. Земства складалися з виборних представників

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

місцевого населення, включаючи землевласників і міщан.

2. **Класичні гімназії** – це середні навчальні заклади в Російській імперії, де основний акцент ставився на гуманітарній освіті, включаючи класичні мови (латину та грецьку), літературу, історію, філософію. Метою класичної гімназії було підготувати учнів до вступу в університети та дати їм глибоку гуманітарну освіту.
3. **Реальні училища** – це навчальні заклади, створені для підготовки учнів до практичної діяльності, пов'язаної з промисловістю, ремеслами, торгівлею. Вони мали більш прикладний характер, на відміну від класичних гімназій, і готували учнів до технічних та комерційних професій. Основними предметами були математика, природознавство, а також сучасні мови.

3. Підготуйте есе на тему: «Освіта в Україні у пореформений період».

Есе на тему: «Освіта в Україні у пореформений період»

Освіта в Україні у пореформений період зазнала значних змін у результаті реформ 60–70-х років XIX століття. З скасуванням кріпацтва та проведенням загальноросійських реформ, освіта стала однією з ключових сфер, де відбувалися модернізаційні процеси. Ці реформи відкрили нові можливості для доступу до

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

освіти різних верств населення, включаючи селян і міщан.

Земська реформа 1864 року сприяла розвитку місцевого самоврядування, яке взяло на себе відповідальність за організацію та фінансування початкових шкіл. Земства почали активно відкривати школи в сільській місцевості, що стало важливим кроком у поширенні грамотності серед селян.

Водночас, було запроваджено поділ середніх шкіл на класичні гімназії та реальні училища. Класичні гімназії готували молодь до вступу в університети, зосереджуючись на гуманітарних предметах, а реальні училища пропонували більш практично орієнтовану освіту. Це дало змогу учням вибирати між академічною та практичною освітою відповідно до своїх інтересів і можливостей.

У пореформений період в Україні також було відкрито низку нових університетів та інших навчальних закладів, що сприяло розвитку національної інтелігенції. Збільшення кількості освітніх установ і розширення навчальних програм заклало основу для інтелектуального та культурного піднесення українського суспільства в кінці XIX – на початку XX століття.

4. Заповніть таблицю: «Реформи 60–70-х років XIX ст.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Таблиця: «Реформи 60–70-х років XIX ст.»

Сфера, рік	Основні нововведення	Значення
Земська реформа 1864 р.	Створення земств – органів місцевого самоврядування	Підвищення ролі місцевих громад у соціально-економічному розвитку, зокрема в галузі освіти та охорони здоров’я
Судова реформа 1864 р.	Запровадження незалежного суду, суду присяжних, адвокатури та мирових судів	Покращення правового захисту громадян, забезпечення доступу до правосуддя, підвищення рівня правової культури населення
Освітня реформа 1863–1864 рр.	Запровадження загальноосвітніх шкіл, поділ середньої освіти на	Підвищення грамотності, можливість для різних верств населення отримувати

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Сфера, рік	Основні нововведення	Значення
	класичні гімназії та реальні училища	освіту, розвиток професійної підготовки
Військова реформа 1874 р.	Запровадження загального військового обов’язку, реорганізація армії	Зменшення кількості привілеїв дворянства, підвищення обороноздатності країни, формування регулярної армії
Міська реформа 1870 р.	Створення міських дум та органів самоврядування в містах	Поліпшення інфраструктури міст, розвиток місцевої економіки, збільшення ролі міської громади в управлінні

Ці реформи стали важливим етапом модернізації суспільства, забезпечивши основу для подальшого соціального і культурного розвитку.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

§ 19. Промисловість, торгівля, міста у пореформений період

2. Підготуйте повідомлення «Жінка у нових соціальних та економічних умовах».

У другій половині XIX століття, на тлі соціально-економічних реформ та змін у суспільстві, роль жінки в українському суспільстві почала зазнавати значних трансформацій. Скасування кріпосного права та проведення низки реформ відкрили для жінок нові можливості, хоч і супроводжувалися багатьма викликами. Жінки, особливо міщанки та селянки, почали отримувати більший доступ до праці поза домом, що стало важливим кроком у підвищенні їхньої соціальної ролі.

Розвиток фабрично-заводського виробництва сприяв залученню жінок до промислової праці, хоча робочі умови та заробітна плата залишалися нерівноправними порівняно з чоловіками. Потреба в освічених кадрах привела до створення навчальних закладів для жінок. У 1860-1870-х роках почали відкриватися жіночі гімназії та училища, що надавало можливість жінкам здобувати базову та середню освіту, а згодом – і вищу освіту. Це дало поштовх для формування жіночої інтелігенції, яка почала брати активну участь у громадському житті, літературі та культурі.

Жінки, такі як Наталія Кобринська та Олена Пчілка, стали піонерками в боротьбі за права

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

жінок і рівність. Вони створювали організації, які виступали за право жінок на освіту та роботу. Становище жінки у нових соціальних та економічних умовах сприяло появі руху за емансипацію, що поступово змінило місце жінки в суспільстві і створило основу для подальших феміністичних рухів у XX столітті.

3. Підготуйте історичну довідку на тему: "Українські промисловці".

У другій половині XIX – на початку XX століття в Україні активно розвивалася промисловість, що привело до появи і становлення українських промисловців. Серед провідних галузей, які зазнали розвитку, були вугільна та металургійна промисловість на Донбасі, машинобудування, а також цукрова промисловість на Поділлі.

Один із найвідоміших українських промисловців цього часу – **Іван Харитоненко**. Він був одним із найвпливовіших цукрозаводчиків, а його підприємства виробляли значну частину цукру в Україні. Харитоненко інвестував у розвиток освіти та культури, будуючи лікарні, школи, та церкви. Його внесок у розвиток цукрової промисловості в Україні був надзвичайно значним.

Інший видатний промисловець – **Євген Чикаленко**. Відомий меценат і аграрій, він сприяв розвитку сільського господарства та

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

підтримував українське культурне відродження. Хоча Чикаленко був відомий як землевласник, він вкладав кошти в промисловість і активно підтримував розвиток української культури, фінансуючи українські видання.

Терещенки – ще одна відома династія українських промисловців, які займалися цукровим бізнесом. Вони створили потужну цукрову імперію, яка забезпечувала робочі місця та сприяла економічному розвитку України. Крім того, родина Терещенків активно займалася меценатством, фінансуючи численні культурні та освітні проєкти.

Завдяки українським промисловцям, економіка України значно зміцніла наприкінці XIX століття, а їхня меценатська діяльність сприяла культурному та освітньому розвитку українського суспільства.

§ 20. Громадівський рух у суспільно-політичних умовах третьої чверті XIX ст

3. Поясніть значення понять: *Громади, хлопомани, Валуєвський циркуляр, Емський указ.*

- **Громади** – це культурно-просвітницькі об'єднання української інтелігенції, які виникли в середині XIX століття в Російській імперії. Їх учасники ставили собі за мету поширення знань про українську

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

культуру, мову та історію, займалися виданням книжок і журналів, організовували просвітницькі заходи, підтримували ідеї національного відродження. Однією з найвідоміших громад була Київська громада, що відіграла значну роль у розвитку української національної ідентичності.

- **Хлопомани** – це українські інтелігенти, переважно польського походження, які в другій половині XIX століття почали активно підтримувати український національний рух і відстоювати інтереси селянства ("хлопів" – звідси й назва). Вони прагнули зменшити соціальне і національне пригнічення українців. Одним із найвідоміших хлопоманів був Володимир Антонович, який закликав польську шляхту в Україні підтримувати українську культуру та ідентичність.

- **Валуєвський циркуляр** – це указ, виданий у 1863 році міністром внутрішніх справ Російської імперії Петром Валуєвим. Циркуляр забороняв друк українською мовою навчальних і релігійних книг, мотивуючи це тим, що нібито «української мови не існує» як окремої від російської. Цей циркуляр був частиною політики русифікації і мав на меті стримати розвиток української культури та національної свідомості.

- **Емський указ** – це таємний указ, виданий імператором Олександром II у 1876 році під час його перебування в місті Бад-Емс

МАТЕМАТИКА.ДОМА.ORG

(Німеччина). Указ значно посилював обмеження на використання української мови в Російській імперії, зокрема забороняв видання книжок українською мовою, перевезення їх через кордон, а також театральні постановки і публічне використання української мови. Емський указ став важливим інструментом русифікації та пригнічення українського національного руху.

Національні рухи	Форми	Хронологія (роки)	Мета	Діячі	Реакція влади	Наслідки
Український	Громади	50-ті – 60-ті	**Поширення української культури та мови**	В. Білозерський, М. Костомаров, Т. Шевченко	Валуєвський циркуляр 1863 р.	**Обмеження культурної діяльності**
Український	Хлопоманство	Кінець 50-х	**Зближення з українським селянством**	**В. Антонович**	**Негативна реакція польських та російських кіл**	**Підтримка української ідентичності серед інтелігенції**
Український	Старі громади	70-ті – 90-ті	Автономія України	В. Антонович, П. Чубинський	Емський указ 1876 р.	**Заборона українських видань та переслідування активістів**
Український	Молоді громади	70-ті – 90-ті	Незалежність України	М. Драгоманов	**Цензура та арешти**	**Посилення національної боротьби**

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Національні рухи	Форми	Хронологія (роки)	Мета	Діячі	Реакція влади	Наслідки
Польський	Січневе повстання	?	Річ Посполита	А. Потебня	Придушення	Відчуження між польським та українським рухами

§ 21. Суспільно-політичні рухи в останній чверті XIX ст

2. Поясніть значення понять: *татарське національне відродження, ходіння в народ, «Братство тарасівців».*

- **Татарське національне відродження** – це рух, спрямований на культурне та національне відродження татарського народу, який виник у кінці XIX – на початку XX століття. Основним його завданням було збереження татарської мови, традицій, культури, а також боротьба за права та автономію в умовах Російської імперії.

- **Ходіння в народ** – соціальний рух, що набув популярності в Російській імперії в 1870-х роках, коли освічена молодь та інтелігенція намагалися зблизитися з селянством, навчати його та просвітлювати. Основна мета полягала в просвітництві, боротьбі за соціальну справедливість і поширенні ідей про права і свободи серед населення.

MATEMATIKA-DOMA.ORG

- **"Братство тарасівців"** – українська націоналістична організація кінця XIX століття, створена в 1891 році на честь Тараса Шевченка. Її учасники виступали за відновлення української мови, культури та боротьбу за незалежність. Це братство стало однією з перших політичних організацій, що ставила перед собою мету звільнення України від російського панування.

3. Підготуйте статно до енциклопедії про Ісмаїла Гас крітського.

Ісмаїл Гаспринський (1851–1914) – кримськотатарський просвітитель, політик, видавець і письменник, один із провідних діячів татарського національного відродження. Народився в Бахчисараї в родині мулли. Гаспринський здобув освіту в Росії та Франції, де ознайомився з європейськими ліберальними ідеями.

Гаспринський був засновником і редактором першої мусульманської газети "Терджиман" ("Перекладач"), яка виходила кримськотатарською мовою. Вона відігравала важливу роль у розвитку татарської преси і сприяла поширенню національної ідеї серед татарського народу. Гаспринський вважав, що освіта і просвітництво є головним шляхом до зміцнення культурної та національної самосвідомості мусульманських народів Російської імперії. Він був ініціатором ідеї "єдності тюрків" – спільної культурної і

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

мовної спільноти, яка мала об'єднати тюркські народи.

Його ідеї вплинули не лише на кримських татар, але й на інші тюркські народи імперії, які прагнули до модернізації та самовизначення.

§ 23. Соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель у другій половині XIX ст

2. Поясніть значення понять: *трудова еміграція; кооперація.*

- **Трудова еміграція** – це переселення людей до іншої країни або регіону з метою працевлаштування. Основною причиною трудової еміграції є економічні умови, коли люди покидають свої рідні місця через брак роботи або низькі заробітки та шукають кращих можливостей для заробітку в інших країнах. Трудова еміграція особливо була поширена серед українців у кінці XIX – на початку XX століття, коли тисячі селян виїжджали в Північну та Південну Америку, а також в інші європейські країни.

- **Кооперація** – це організований рух, що об'єднує людей для спільного ведення господарської діяльності на засадах взаємодопомоги, співпраці та рівності. Кооперативи займаються різними видами діяльності – від сільського господарства до банківської справи. Кооперація була

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

важливим засобом економічного самозахисту та підтримки серед українців, зокрема в періоди економічної нестабільності, коли населення було змушене самостійно організовувати свої ресурси та економічну діяльність.

3. Підготуйте історичну довідку про діяльність українських кооперативів.

Український кооперативний рух зародився в кінці XIX століття як реакція на складні економічні умови та обмежені можливості для розвитку українського населення в умовах Австро-Угорщини та Російської імперії. Спочатку кооперація мала форму сільськогосподарських об'єднань, де селяни об'єднували свої ресурси для спільної обробки землі, закупівлі обладнання, збуту продукції та інших господарських потреб. Кооперативний рух допомагав не тільки покращити матеріальний добробут, а й зміцнити національну самосвідомість.

Першими успішними українськими кооперативами стали кредитні спілки, споживчі кооперативи та товариства для продажу сільськогосподарської продукції. Однією з провідних організацій кооперативного руху стало товариство «Сільський господар», яке діяло на західноукраїнських землях. Воно надавало консультації та підтримку селянським господарствам, організовувало курси та навчання, сприяло впровадженню нових технологій у сільському господарстві.

МЕДІАТКА-ДОМА.ORG

Кооперативи відіграли значну роль у національно-культурному житті. Наприклад, українські кооперативи підтримували видавничу справу, створення українських шкіл та бібліотек, сприяли поширенню української мови та культури серед населення.

У 1920-х роках кооперативний рух продовжив розвиватися в умовах нових політичних реалій. Проте в Радянському Союзі кооперація зазнала серйозних змін: вона була підконтрольна державі, а її діяльність спрямовувалася відповідно до державних планів. Незважаючи на обмеження, українська кооперація залишила значний слід в історії національної економіки та культури, слугуючи основою для самостійного економічного розвитку та підтримки національних інтересів.

§ 24. Москвофіли і народовці

2. Поясніть значення понять: ***старорусини, москвофіли, народовці.***

- **Старорусини** – це термін, який використовували для позначення консервативної частини української інтелігенції та населення, переважно в Західній Україні, зокрема в Галичині, Закарпатті та Буковині. Старорусини вважали себе частиною старої «руської» культури та ідентичності і орієнтувалися на спадщину Київської Русі. Вони виступали за збереження традиційних цінностей і не завжди підтримували ідеї модернізації та

MATEMA.DOMA.ORG

національного відродження в європейському сенсі. Часто вони стояли осторонь активних національних рухів або навіть протидіяли їм.

- **Москвофіли** – це частина українського суспільства (переважно інтелігенції) у Західній Україні в XIX столітті, яка орієнтувалася на культурну і політичну близькість із Росією. Москвофіли вважали, що західні українці є частиною «єдиного російського народу» і виступали за збереження руської мови (яка містила елементи церковнослов'янської та російської) в культурному житті. Вони підтримували ідею об'єднання українців із Росією і часто отримували фінансову підтримку від російських кіл. Це протиставляло їх народовцям, які орієнтувалися на розвиток власної української ідентичності.

- **Народовці** – це представники українського національного руху в Західній Україні в другій половині XIX століття, які виступали за розвиток української мови, культури та освіти. Народовці вважали українців окремим народом і працювали над формуванням української національної свідомості. Вони орієнтувалися на відновлення і поширення української ідентичності та виступали за автономію для українців у складі Австро-Угорщини. Народовці активно займалися видавничою діяльністю, засновували товариства, школи, бібліотеки, намагаючись поширити українську мову та культуру. Їх діяльність

МАТЕМАТИКА.DOMA.ORG

стала основою для подальшого розвитку національного руху в Західній Україні.

3. Складіть історичну **довідку про дуалістичну угоду 1867 року.**

Дуалістична угода 1867 року, також відома як *Австро-угорський компроміс*, була угодою між австрійським імператором Францем Йосифом I та угорською аристократією, яка створила дуалістичну монархію Австро-Угорщину. Вона передбачала розділення Австрійської імперії на дві автономні частини: Австрію та Угорщину, які мали рівні права в межах єдиної імперії. Угода виникла внаслідок посилення національних рухів у Європі, а також поразки Австрії в австро-прусській війні 1866 року, яка значно послабила позиції імперії.

Основні положення угоди:

1. **Створення двох автономних держав** – Австрії та Угорщини, кожна з яких мала свій парламент, уряд та внутрішню адміністрацію.
2. **Спільні міністерства** – залишалися тільки три спільні міністерства для обох частин імперії: військове, фінансів та закордонних справ.
3. **Єдиний монарх** – Франц Йосиф I залишався імператором Австрії та королем Угорщини, що забезпечувало формальну єдність держави.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

4. **Спільні інтереси** – держави мали єдину зовнішню політику, спільні збройні сили та фінансові зобов'язання.

Дуалістична угода мала значні наслідки для українських земель, що перебували під владою Австро-Угорщини. Галичина, Буковина та Закарпаття залишалися в складі Австрійської частини монархії. Цей компроміс надав угорцям автономію, проте не вирішив національних питань для інших етнічних груп імперії, включаючи українців. У той час як угорці отримали свої права, українці Галичини залишалися політично залежними та позбавленими повноцінної автономії. Це призвело до зростання національної свідомості серед українців та сприяло формуванню національних рухів у складі Австро-Угорщини.

§ 25. Національні рухи на західноукраїнських землях у 1880-х-1890-х рр

2. Поясніть значення понять: *«нова ера», сіонізм.*

- **«Нова ера»** – це термін, який використовують для позначення періоду тимчасового порозуміння між українськими народовцями та польськими консерваторами в Галичині наприкінці XIX століття. Угода була укладена в 1890 році з метою покращення становища українців у Галичині. Польська сторона обіцяла підтримку українських політичних,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

культурних і економічних прав, зокрема збільшення кількості українських шкіл та представників в органах місцевого управління. Хоча «нова ера» дала певний імпульс для розвитку української культури та освіти, угода не виправдала очікувань українців, оскільки польська сторона не виконала всіх обіцянок. Це призвело до розчарування в українському суспільстві та подальшої радикалізації національного руху.

- **Сіонізм** – це національно-політичний рух єврейського народу, який виник у другій половині XIX століття з метою відновлення єврейської державності на історичній батьківщині – в Палестині. Ідея сіонізму була відповіддю на зростання антисемітизму в Європі та поширення націоналістичних ідей серед інших народів. Засновником сіонізму вважають австрійського журналіста Теодора Герцля, який у 1896 році опублікував книгу «Єврейська держава», що стала маніфестом сіонізму. Рух сприяв міграції євреїв до Палестини, а згодом призвів до створення незалежної держави Ізраїль у 1948 році.

3. Складіть історичну довідку про український національний рух на Буковині и Закарпатті.

Історична довідка про український національний рух на Буковині та Закарпатті

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

Український національний рух на Буковині та Закарпатті у XIX – початку XX століття був частиною загальноукраїнського національного відродження, але мав свої особливості, пов'язані з політичними умовами цих регіонів, які перебували під владою Австро-Угорської імперії.

Буковина

Буковина була частиною Австрійської імперії, і українці (русини) тут перебували поруч з румунами, що створювало певне етнічне напруження. Національне відродження на Буковині почалося у другій половині XIX століття, коли почали з’являтися українські товариства, школи та періодичні видання. Важливу роль відігравали українські інтелектуали, які заснували культурно-освітні організації, такі як товариство «Руська бесіда» (1869) і студентське товариство «Союз». Українська громада Буковини боролася за представництво у крайовому сеймі та місцевих адміністраціях. З часом українці змогли досягти певного прогресу, збільшуючи кількість українських шкіл та культурних закладів. Буковина стала важливим центром української журналістики та літератури.

Закарпаття

Закарпаття було частиною Угорського королівства в складі Австро-Угорщини, і тут українці (русини) зазнавали ще більшого тиску національної асиміляції, ніж у

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Буковині. Угорський уряд проводив політику мадяризації, обмежуючи права українців і впливаючи на розвиток культури та освіти. Незважаючи на це, в Закарпатті сформувався національний рух, який орієнтувався на збереження української мови, культури та традицій. Одним із перших центрів національного відродження стало село Дубовець, де почали відкриватися українські школи та культурні організації.

Видатну роль у національному русі відіграв Адольф Добрянський, який захищав права русинів на засіданнях парламенту і намагався зберегти культурні традиції українців Закарпаття. Закарпатські українці, попри труднощі, зберігали свою ідентичність, хоча їхній національний рух не був таким масовим і активним, як у Галичині чи Буковині. Наприкінці XIX століття в Закарпатті почала поширюватися москвофільська течія, яка орієнтувалася на культурну єдність з Росією.

Таким чином, національний рух на Буковині та Закарпатті був важливим елементом українського відродження, хоч і розвивався в умовах різного політичного та культурного тиску.

§ 26. Політизація національного руху на західноукраїнських землях наприкінці XIX ст

2. Поясніть значення понять: *українські радикали, політична партія.*

МАТЕМАТИКА.ДОМА.ORG

- **Українські радикали** – це представники політичного руху, що виник наприкінці XIX століття в Галичині та ставив перед собою радикальні соціальні й політичні цілі, включаючи аграрну реформу, поліпшення умов праці, а також боротьбу за політичну автономію та права українського населення. Радикальний рух набирав популярності серед селян та інтелігенції завдяки своїй антиклерикальній та соціалістичній програмі. У 1890 році була створена перша українська політична партія – **Руська-українська радикальна партія** (РУРП), серед її засновників були Іван Франко, Михайло Павлик та Юліан Бачинський. Це була перша українська партія, яка обстоювала демократичні принципи та соціальні реформи, зокрема, надання прав селянам та робітникам, а також прагнула до національної незалежності України.

- **Політична партія** – це організована група людей, які поділяють спільні політичні погляди, ідеологію та цілі, мають власну програму дій і прагнуть здобути або утримати політичну владу в державі. Політичні партії з'являються на певному етапі розвитку суспільства як інструмент представництва інтересів різних соціальних груп та класів. Вони діють у межах політичної системи, змагаються за підтримку виборців та прагнуть впливати на прийняття рішень у державі. У контексті українського національного руху кінця XIX – початку XX століття політичні партії відігравали важливу роль у мобілізації

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

національної свідомості, боротьбі за автономію та права українців, а також у просуванні соціальних і економічних реформ.

3. Складіть історичну довідку про Галицький сейм.

Галицький сейм – регіональний парламент, створений у 1861 році після реформи імператора Австрійської імперії Франца Йосифа, яка надала Галичині певну автономію в межах імперії. Сейм складався з представників трьох національних громад: польської, української (руської) та єврейської, і мав законодавчі повноваження в питаннях освіти, культури, місцевого самоврядування, економічного розвитку та деяких інших внутрішніх справ.

Сейм був структурований за двопалатною системою: Верхня палата складалася з вищої аристократії та духовенства, тоді як Нижня – з депутатів, обраних від виборчих округів. Однак польська шляхта мала значну перевагу, що дозволяло їй контролювати рішення сейму. Українці, які були меншістю в сеймі, часто мали обмежені можливості впливу на законодавчий процес. Незважаючи на це, Галицький сейм став важливим політичним майданчиком для українців, де вони мали можливість відстоювати свої національні та соціальні інтереси.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Галицький сейм сприяв формуванню української політичної еліти, яка здобувала досвід участі в політичному процесі. Через сейм українці намагалися впливати на освітню політику, створювати українські школи та культурні інституції, а також покращити економічне становище українських селян. Так, завдяки зусиллям українських депутатів, у Галичині було засновано товариства, такі як «Просвіта», які займалися просвітницькою діяльністю серед українського населення.

Польська більшість у сеймі, однак, часто ігнорувала вимоги українців, що сприяло зростанню національної напруги. Це призводило до конфліктів і політичних суперечок між українською та польською громадами. У 1890-х роках українці розпочали кампанію за виборчу реформу з метою забезпечення справедливішого представництва в сеймі, що стало важливою частиною українського національного руху.

Галицький сейм відіграв значну роль у підготовці української інтелігенції та політиків, які згодом продовжили боротьбу за права українців і національну автономію.

§ 28. Особливості соціально-економічного розвитку українських земель у складі Російської імперії на початку XX ст

2. Поясніть значення понять: *монополізація економіки, концентрація виробництва.*

MATEMATIKA.DOMA.ORG

- **Монополізація економіки** – це процес, при якому виробництво та ринок певного товару або послуги починають контролювати одна або кілька великих компаній, що знижує рівень конкуренції. У результаті монополізація дозволяє компаніям встановлювати високі ціни, обмежувати обсяг виробництва або контролювати якість товарів та послуг. У монополізованій економіці великі підприємства можуть значною мірою впливати на ринок і отримувати надприбутки за рахунок зменшення конкуренції. В кінці XIX – на початку XX століття цей процес активно відбувався в промислово розвинених країнах, зокрема в Російській імперії, що також мало вплив на економіку українських земель.

- **Концентрація виробництва** – це процес збільшення обсягу виробництва на одному підприємстві або в межах однієї галузі, що призводить до укрупнення підприємств та зосередження економічних ресурсів у руках великих виробників. Концентрація виробництва сприяє підвищенню ефективності та продуктивності, оскільки великі підприємства можуть використовувати новітні технології, знижувати собівартість продукції та збільшувати обсяги випуску. Цей процес є передумовою монополізації, оскільки великі виробничі потужності дозволяють окремим підприємствам контролювати значні сегменти ринку.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

3. Підготуйте історичну довідку на тему: «Вклад українських підприємців у розвиток української культури».

Українські підприємці кінця XIX – початку XX століття відіграли важливу роль у підтримці національного культурного відродження. Завдяки їхнім зусиллям, фінансовій підтримці та меценатству вдалося створити низку важливих культурних установ та підтримати видатних діячів мистецтва й науки.

1. **Василь Симиренко** – один з найбільших цукрозаводчиків України, який активно займався меценатством. Він фінансував видання багатьох творів Тараса Шевченка, а також допомагав виданню українських періодичних видань і книжок. Завдяки його фінансовій підтримці було створено перші україномовні газети, зокрема газету «Рада», яка стала однією з найвпливовіших у боротьбі за національне відродження українського народу.
2. **Євген Чикаленко** – видатний український громадський діяч і меценат, агроном за фахом. Чикаленко активно підтримував розвиток української культури та освіти, фінансував видання українських книжок і газет. Він був одним з організаторів Українського наукового товариства в Києві, яке стало центром української науки та культури. Також завдяки його фінансовій підтримці в Києві було створено культурний

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

осередок, що згодом перетворився на центр українського суспільно-політичного життя.

3. **Микола Терещенко** – відомий український підприємець і меценат, представник відомої династії Терещенків. Він та його родина фінансували будівництво культурних установ, зокрема київських музеїв і галерей, що зберігали та популяризували українське мистецтво. За їхньої фінансової допомоги було створено значну кількість культурних та освітніх закладів, а також підтримано розвиток української науки і мистецтва. Микола Терещенко фінансував Київський художньо-промисловий музей, нині Національний художній музей України.
4. **Брати Яхненки** – українські підприємці, які займалися виробництвом і торгівлею. Вони підтримували українських письменників, поетів і художників, активно долучаючись до фінансування культурних заходів. Брати Яхненки стали меценатами української культури та сприяли розвитку просвітницьких товариств.

Ці та інші українські підприємці не тільки займалися бізнесом, а й бачили своє покликання у збереженні та розвитку національної ідентичності. Їхні фінансові вкладення у культурні ініціативи стали основою для розвитку української літератури, мистецтва та науки, створюючи міцне підґрунтя для національної свідомості українського народу.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

§ 29. Суспільно-політичне життя Наддніпрянщини на початку XX ст..

2. Поясніть значення понять: політизація українського національного руху, автономізм.

- **Політизація українського національного руху** – це процес перетворення культурно-просвітницьких ініціатив на політичну боротьбу за права українців, яка відбувалася на початку XX століття. У цьому контексті український національний рух переходив від культурно-освітньої діяльності до організації політичних партій, що ставили перед собою завдання домагатися політичних та соціальних змін. Політизація відобразилася у створенні українських політичних партій, які прагнули відстоювати інтереси українців у межах Австро-Угорської та Російської імперій, а згодом – боротися за національну незалежність.

- **Автономізм** – це політична ідея, яка передбачає надання певній території (в цьому випадку Україні) права на внутрішнє самоврядування в межах імперії або держави, без вимог повної незалежності. Прихильники автономізму виступали за розширення прав України в складі Російської або Австро-Угорської імперій, що включало створення власних установ влади, збереження культури та мови, але не вихід зі складу імперії. Ідея автономії була популярною серед поміркованих кіл

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

української інтелігенції, які прагнули поступових реформ і збільшення прав для українського населення в рамках існуючих держав.

3. Підготуйте повідомлення на тему: "Самостійницькі й автономістські напрямки в суспільно-політичному русі України на початку XX ст".

На початку XX століття в суспільно-політичному русі України сформувалися два основні напрямки: **самостійницький** та **автономістський**, які відображали різні підходи до майбутнього української нації.

1. **Самостійницький напрямок**. Прихильники цього напрямку вважали, що український народ має право на повну політичну незалежність і створення власної держави. Вони виступали за вихід України зі складу Російської та Австро-Угорської імперій. Самостійницькі ідеї активно підтримувалися українськими радикальними політичними партіями, зокрема, Українською соціал-демократичною робітничою партією (УСДРП) та Українською партією соціалістів-революціонерів (УПСР). Основними цілями самостійницького напрямку були боротьба за національну незалежність, створення українських збройних сил, відродження української культури та мови, а також розвиток економічної самодостатності.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

2. **Автономістський напрямок**. Автономісти, або помірковані націоналісти, не ставили питання про повну незалежність України. Їхньою головною метою було досягнення автономії України в межах Російської або Австро-Угорської імперії. Автономісти прагнули політичних реформ, які б гарантували українцям право на самоврядування, культурну автономію та розвиток національної ідентичності. Вони виступали за впровадження української мови в освітню систему, створення місцевих органів влади, а також захист економічних інтересів українського населення. Автономістські ідеї підтримували такі організації, як Товариство українських поступовців (ТУП), яке об'єднувало представників інтелігенції.
3. **Причини формування напрямків**. Виникнення цих двох напрямків було обумовлено різними поглядами на шлях розвитку України. Самостійники вважали, що лише повна незалежність забезпечить українцям можливість розвитку без гноблення з боку імперій. Водночас автономісти прагнули поступових реформ, щоб уникнути революційних потрясінь і кровопролиття.
4. **Значення обох напрямків**. Незважаючи на відмінності, обидва напрямки відіграли важливу роль у формуванні української національної свідомості та суспільно-політичного руху. Самостійницькі ідеї заклали основу для подальшої боротьби за незалежність у XX столітті, а автономістські

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

концепції допомогли мобілізувати українську інтелігенцію та створити базу для культурного і просвітницького розвитку. Ці напрямки стали джерелом натхнення для наступних поколінь борців за українську державність і самовизначення.

Таким чином, самостійницькі й автономістські напрями в українському русі взаємодіяли, посилюючи прагнення українського народу до політичного самовизначення, що зрештою привело до проголошення незалежності України у XX столітті.

§ 30. Події революції 1905-1907 рр. в Україні

2. Поясніть значення понять: страйк, «Кривава неділя», Сорочинська трагедія.

- **Страйк** – це форма колективного протесту, під час якого робітники або інші трудові групи тимчасово припиняють роботу, щоб домогтися виконання своїх вимог від роботодавців або влади. Страйки часто використовуються як засіб боротьби за кращі умови праці, підвищення зарплат, скорочення робочого дня, а також для досягнення політичних чи соціальних цілей. У Російській імперії страйки набули широкого розмаху на початку XX століття, коли робітники виступали проти жорстких умов праці та низької оплати.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

- **«Кривава неділя»** – трагічна подія, що сталася 9 січня (22 січня за новим стилем) 1905 року в Санкт-Петербурзі. Цього дня мирна демонстрація робітників, які йшли до Зимового палацу з петицією до імператора Миколи II, була жорстоко розстріляна військами. Цей інцидент став початком революційних заворушень 1905–1907 років у Російській імперії і викликав масове невдоволення серед населення. «Кривава неділя» стала символом жорстокості царської влади і стимулом для розвитку революційного руху.

- **Сорочинська трагедія** – один із значущих страйкових рухів в Україні, що відбувся влітку 1905 року в селі Великі Сорочинці (Полтавщина). Протест селян, які виступили за свої права та проти пригноблення з боку поміщиків, був придушений військами, що призвело до численних жертв серед селян. Ця подія показала напруженість соціальних конфліктів у сільській місцевості в умовах революційного руху 1905 року і стала прикладом жорстокого ставлення до селян з боку влади.

3. Підготуйте Історичну довідку: «Діяльність українських парламентських громад у I та II Державних Думах».

Українські парламентські громади відіграли значну роль у політичному житті Російської імперії початку XX століття, коли

МАТЕМАТИКА.DOMA.ORG

була створена Державна Дума – перший представницький орган, який міг впливати на політичні процеси. Українські парламентарі об'єднувалися в так звані "Громади" для координації діяльності та захисту інтересів українського населення у складі I та II Державних Дум.

1. **I Державна Дума (1906)**. У Першій Державній Думі діяла Українська парламентська громада, до якої входили близько 45 депутатів, більшість яких представляли інтереси селян. Очолив цю громаду Ілля Шраг – відомий український політик і громадський діяч. Громада висунула програму, що включала вимоги автономії України, розвиток української освіти, визнання української мови в школах і судочинстві, а також національно-культурні права. Проте діяльність I Думи була короткочасною – її розпустили після кількох місяців роботи, що не дозволило Громаді досягти значних результатів.
2. **II Державна Дума (1907)**. У Другій Державній Думі українська громада нараховувала вже 47 депутатів. Її програма продовжувала акцентувати увагу на національних правах українців та аграрних реформах. Діяльність II Думи також була короткою, оскільки вона працювала лише кілька місяців. Однак українські депутати встигли представити свої пропозиції щодо аграрного питання та вимагали автономії для України. Представники Громади намагалися привернути увагу до українського питання

MATEMATIKA.DOMA.ORG

на загальнодержавному рівні, зокрема через законодавчі ініціативи.

3. **Основні цілі та досягнення**. Головною метою українських парламентських громад було забезпечення культурних і політичних прав українського населення в імперії, що включало автономію, визнання української мови, розвиток освіти та вирішення аграрного питання. Незважаючи на короткочасне існування обох Дум, українські громади змогли заявити про національні інтереси українців на високому рівні, а також згуртувати депутатів, що представляли Україну.
4. **Значення та наслідки**. Хоча діяльність українських громад у Державних Думах була обмежена через політичні умови та швидкий розпуск обох скликань, вони заклали підґрунтя для подальшої політичної діяльності українських національних сил. Ці громади стали початком формування українського політичного руху в імперії, який згодом трансформувався у більш організовані партійні структури, що боролися за права українців у наступні роки.

Українські парламентські громади I та II Державних Дум стали важливим кроком у розвитку національного руху, демонструючи прагнення українців до політичного самовизначення та боротьби за національні інтереси в умовах багатонаціональної імперії.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

§31. Столипінська аграрна реформа. Суспільно-політичне життя у 1907-1914 рр

2. Поясніть значення понять: *Столипінська аграрна реформа, хутір, відруб, антисемітизм, «справа Бейліса».*

- **Столипінська аграрна реформа** – це масштабна аграрна реформа, ініційована прем'єр-міністром Російської імперії Петром Столипіним у 1906 році. Основною метою реформи було створення класу заможних селян, які були б зацікавлені у підтримці імперської влади. Вона передбачала ліквідацію селянських громад і закріплення земельних наділів у приватну власність селян, що стимулювало розвиток індивідуальних фермерських господарств на хуторах і відрубах.

- **Хутір** – форма селянського поселення, яка з'явилася в результаті Столипінської аграрної реформи. Це індивідуальне господарство, відокремлене від села, де родина жила окремо від громади на власному земельному наділі. Хутір надавав селянам можливість самостійно вести господарство, без залежності від традиційної селянської громади.

- **Відруб** – форма землеволодіння, що також виникла внаслідок Столипінської аграрної реформи. Відруб – це ділянка землі, виділена з громадського володіння і надана селянинові для ведення господарства. На відміну від хутора, відруб міг бути

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

розташований у межах села, але використовувався індивідуально, поза системою громади.

- **Антисемітизм** – упередження, ворожість або дискримінація щодо євреїв як етнічної або релігійної групи. Антисемітизм мав глибоке коріння в Російській імперії і часто був пов'язаний з релігійними упередженнями та економічною конкуренцією. Це явище сприяло розпалюванню етнічної напруженості та ставало причиною погромів і судових процесів, таких як «справа Бейліса».

- **«Справа Бейліса»** – відомий судовий процес у Російській імперії (1911–1913 рр.), в якому єврея Менахема Бейліса звинувачували у вбивстві християнського хлопчика з релігійними мотивами, що стало прикладом поширеного антисемітизму в імперії. Справу використовували для розпалювання ненависті до єврейського населення. Незважаючи на відсутність доказів, влада активно підтримувала це звинувачення. Зрештою, суд присяжних виправдав Бейліса, але «справа Бейліса» привернула увагу до проблеми антисемітизму в Російській імперії.

3. Підготуйте повідомлення на тему: «Український політичний і національно-культурний рухи в 1907-1914 рр»

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

Період 1907-1914 років в історії українського національного руху був дуже важливим етапом, оскільки в цей час формувалися ідеї та програми, які визначали подальший розвиток політичних і культурних процесів в Україні. Цей період характеризується активізацією як політичного, так і національно-культурного рухів на тлі політичних реформ, які відбувалися в Російській та Австро-Угорській імперіях.

1. **Політичний рух**. Після революції 1905-1907 років і створення Державної Думи українські політичні сили почали активніше боротися за національні права. У складі II, III і IV Державних Дум діяли українські депутатські громади, які ставили питання автономії України, розвитку української мови та освіти. Українські політичні партії, такі як Українська соціал-демократична робітнича партія (УСДРП) і Товариство українських поступовців (ТУП), діяли легально і нелегально, прагнучи зберегти українську ідентичність і здобути права для українців.
2. **Національно-культурний рух**. Важливим напрямком національного руху було відродження української культури. У цей період активно діяли культурні товариства, зокрема «Просвіта», яка займалася розвитком освіти, виданням книг українською мовою, створенням народних бібліотек і читальних зал. У Галичині активно розвивалися українські культурні установи, такі як Наукове товариство імені Шевченка, яке підтримувало розвиток науки

MATEMA-DOMA.ORG

та літератури. Галицький сейм також намагався сприяти розвитку української культури та захищати права українців.

3. **Ідеологічні спрямування**. Серед політичних лідерів виникали дискусії щодо подальшого розвитку національного руху. Виникли дві основні течії: автономісти, які прагнули добитися автономії України у складі імперій, і самостійники, які виступали за повну незалежність України. Представники ТУП здебільшого підтримували ідею автономії, тоді як молодші діячі схилялися до ідеї самостійності.
4. **Роль інтелігенції**. У період 1907-1914 років українська інтелігенція відігравала важливу роль у національно-культурному відродженні. Вона підтримувала розвиток української мови, літератури та історії, а також сприяла зміцненню національної самосвідомості серед широких верств населення. Інтелігенція була рушійною силою у створенні нових навчальних закладів, театральних колективів, хорів, зокрема через діяльність «Просвіти».
5. **Підготовка до нових викликів**. У контексті зростання європейської напруженості перед Першою світовою війною, український національний рух намагався знайти можливості для реалізації своїх цілей. Водночас посилення русифікаційної політики в Російській імперії обмежувало діяльність українських громад і сприяло радикалізації частини національного руху.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Таким чином, період 1907-1914 років став часом консолідації та активного пошуку шляхів для досягнення політичної та культурної автономії України. Незважаючи на складні умови, українські політичні та культурні діячі продовжували свою боротьбу за національні права, готуючи основу для подальших здобутків у роки Першої світової війни та наступних політичних змін.

§ 33. Економічне становище західноукраїнських земель на початку XX ст

2. Поясніть значення понять: *стаціонарна торгівля, контрактова торгівля.*

- **Стаціонарна торгівля** – це форма торговельної діяльності, яка здійснюється в постійних місцях, таких як магазини, торгові лавки, базари або ринки. Така торгівля відбувається у спеціально обладнаних приміщеннях чи місцях і передбачає постійний контакт продавця з покупцем. У містах і великих поселеннях стаціонарна торгівля часто ставала центром економічного життя.

- **Контрактова торгівля** – це форма торговельних відносин, при якій угоди про купівлю-продаж товарів чи послуг укладаються на спеціальних ярмарках або торгових зборах, що відбуваються у певний час. Контрактові ярмарки були поширені в Україні у XVIII–XIX століттях,

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

найвідомішим із них був Контрактовий ярмарок у Києві. Вони дозволяли продавцям і покупцям укладати довгострокові контракти, забезпечуючи постачання товарів на майбутнє.

3. Підготуйте історичну довідку «Еміграція українців на початку ХХ ст. – західний вектор».

На початку ХХ століття українці масово емігрували з рідних земель, і цей процес мав значний вплив на українське суспільство, економіку та культуру. Основними причинами еміграції були економічні труднощі, соціальна нерівність, відсутність можливостей для розвитку, а також політичні утиски. Більшість емігрантів рухалися на Захід, шукаючи кращі умови для життя та праці.

Основні напрями західної еміграції:

1. **Сполучені Штати Америки**. Це була одна з головних країн, куди прямували українські емігранти. У США українці знаходили роботу на фабриках, у вугільних шахтах, на залізницях. Великий приплив українців у США створив основу для формування українських громад, які підтримували культурне життя, засновували церкви, школи, газети.
2. **Канада**. Значна частина українців також оселилася в Канаді, зокрема в провінціях Альберта, Манітоба, Саскачеван. Уряд

МАТЕМАТІКА-DOMA.ORG

Канади активно заохочував переселення, пропонуючи землю для ведення сільського господарства. Українські іммігранти зробили вагомий внесок у розвиток канадського сільського господарства і формування багатонаціонального суспільства.

3. **Бразилія та Аргентина**. У країни Південної Америки, зокрема Бразилію та Аргентину, українці переважно емігрували з Галичини та Закарпаття. Вони працювали на плантаціях, фермах і в будівництві. Згодом тут також сформувалися українські громади, які продовжували підтримувати українські традиції та культуру.

Причини західної еміграції:

- **Економічні причини**. Велика частина українців, особливо із Західної України (Галичина, Буковина, Закарпаття), страждала від бідності, браку землі та високих податків. Ці фактори змушували селян і робітників шукати нові можливості за кордоном.
- **Політичні утиски**. У багатьох регіонах українці були обмежені в політичних правах, відчували дискримінацію за національною та релігійною ознакою, що також сприяло бажанню залишити рідні місця.

Наслідки еміграції:

Західний вектор української еміграції створив потужну українську діаспору за кордоном, яка відіграє важливу роль у збереженні української культури та національної самосвідомості. Українці за

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

кордоном створювали школи, церкви, культурні організації, підтримували зв’язок з батьківщиною і допомагали їй фінансово. Діяльність української діаспори мала значний вплив на міжнародне визнання України в майбутньому.

Таким чином, еміграція українців на Захід на початку XX століття була викликана економічними, соціальними та політичними причинами і мала значний вплив на розвиток як української діаспори, так і самої України.

§ 34. Суспільно-політичне життя на західноукраїнських землях початку XX ст

3. Підготуйте повідомлення на тему: «Молодіжно-спортивні товариства Західної України".

На початку XX століття у Західній Україні набули великого значення молодіжно-спортивні товариства, які сприяли розвитку національної самосвідомості, фізичному та моральному вихованню молоді, підготовці до участі в громадському житті. Ці товариства активно формувалися в умовах Австро-Угорської імперії, а потім і під владою Польщі, коли українці відчували значні утиски та потребу в об’єднанні.

1. **Товариство «Сокіл»**. Одним із перших і найвпливовіших спортивних товариств було товариство «Сокіл», засноване в 1894 році у Львові. Його мета полягала у фізичному та національному вихованні молоді.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Товариство пропагувало здоровий спосіб життя, заняття спортом, військову підготовку та культурний розвиток. «Сокіл» організовував різні спортивні заходи, зокрема змагання з гімнастики, легкої атлетики, а також військові навчання. Вони сприяли формуванню патріотичних поглядів серед молоді та виховували почуття обов'язку перед нацією. До 1914 року «Сокіл» мав понад 900 осередків, об'єднуючи тисячі молодих українців.

2. **Товариство «Січ»**. Товариство «Січ» було створене в 1900 році в селі Завалля на Буковині під керівництвом Кирила Трильовського. Основною ідеєю товариства було згуртування українців, військово-спортивне виховання та підготовка до боротьби за незалежність. «Січ» відзначалася військовою дисципліною та спортивними змаганнями, що виховувало в молоді патріотизм і готовність до захисту рідної землі. Після утворення перших осередків «Січ» швидко поширилася на території Галичини і Буковини, і вже до початку Першої світової війни нараховувала сотні відділів.
3. **«Пласт»**. Українська скаутська організація «Пласт» була заснована в 1911 році у Львові і стала одним з найвідоміших молодіжних рухів. Засновниками «Пласту» були Петро Франко, Олександр Тисовський і Іван Чмола. Організація була заснована за прикладом світового скаутського руху, але мала свої особливості: вона акцентувала увагу на українській культурі та національному

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

вихованні. Члени «Пласту» займалися туризмом, гартували своє тіло, вивчали рідний край і дотримувалися суворої дисципліни. «Пласт» зіграв важливу роль у вихованні молодих лідерів та збереженні національної свідомості в умовах політичного тиску.

4. **Інші товариства**. Крім цих основних організацій, у Західній Україні виникали й інші спортивні та молодіжні товариства, наприклад «Луг» – спортивна організація, яка займалася патріотичним вихованням і військовою підготовкою. Також існували товариства «Каменярі», що об'єднували молодь навколо ідей національної незалежності та культурного відродження.

Значення молодіжно-спортивних товариств

Молодіжно-спортивні товариства Західної України сприяли не лише фізичному розвитку молоді, але й формуванню української національної ідентичності. Вони допомагали молодим українцям зберегти свої традиції, мову і культуру в умовах політичного тиску з боку влади, а також готували їх до активної участі в національно-визвольному русі.

Молодіжно-спортивні товариства Західної України залишили значний слід в історії, і багато з них продовжують свою діяльність до сьогодні, зберігаючи ідеї патріотизму та національної свідомості.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

§ 35. Раликалізація українського руху на початку ХХ ст. Діяльність УГКЦ

2. Підготуйте коротке повідомлення про Народні віча в Галичині на початку ХХ століття.

Народні віча в Галичині на початку XX століття були масовими зібраннями українців, де обговорювалися питання політичного, соціального та національного значення. Віча стали важливим інструментом громадського життя, сприяючи мобілізації українського населення у боротьбі за свої права в умовах Австро-Угорщини. Одним з основних питань, які розглядалися на вічах, було досягнення політичної автономії для Галичини та захист прав українців. Такі зібрання збирали тисячі людей та організовувалися під керівництвом провідних українських політичних діячів та представників інтелігенції, включаючи Івана Франка, Юліана Романчука та інших.

На вічах українці вимагали рівноправності в адміністративних, освітніх та мовних питаннях, особливо у протистоянні з польською владною елітою в Галичині. Віча підтримували активність українських громадських і політичних організацій, таких як товариство «Просвіта», яке сприяло зростанню національної свідомості українців. Народні віча стали важливою платформою для консолідації українського суспільства і допомогли підготувати ґрунт

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

для подальшого розвитку національно-визвольного руху на початку XX століття.

3. Підготуйте есе па тему: «Андрей Шептицький – духовний лідер українського народу.

Есе на тему: «Андрей Шептицький – духовний лідер українського народу»

Андрей Шептицький (1865–1944), митрополит Української греко-католицької церкви, залишив глибокий слід в історії України як духовний лідер, проповідник і меценат. Шептицький прийшов до церкви в період великих політичних та соціальних змін і, ставши митрополитом Галицьким у 1901 році, направив свою діяльність на зміцнення духовного та національного життя українців. Завдяки своїй щирій вірі, прогресивним поглядам і невтомній праці він став символом духовної сили і єдності українського народу.

Одним із найбільших здобутків Шептицького була його роль у збереженні національної ідентичності українців. Він усвідомлював, що Греко-католицька церква є не тільки духовною інституцією, але й важливим елементом української культури та ідентичності, особливо в умовах зовнішнього тиску з боку польської та російської влад. Шептицький активно підтримував розвиток українських шкіл, університетів та культурних організацій,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

таких як «Просвіта» та Наукове товариство імені Шевченка. Його діяльність сприяла формуванню освіченої та національно свідомої української інтелігенції, яка стала опорою національного руху.

Шептицький вірив у силу освіти та науки як засобу зростання українського народу. Він підтримував молодих українських митців, науковців і письменників, надавав стипендії для навчання, створював бібліотеки та музеї. Зокрема, за його ініціативи було створено Національний музей у Львові, який зберігав і популяризував українське мистецтво та історію.

Під час Другої світової війни Шептицький проявив виняткову людяність і сміливість, виступивши проти нацистських злочинів і відкрито засудивши переслідування євреїв. Він захищав усіх, незалежно від національності та релігії, намагаючись надати допомогу та прихисток жертвам переслідувань, що засвідчувало його моральну силу та гуманізм.

Андрей Шептицький був не лише духовним пастирем, але й лідером, який показував приклад глибокої віри, любові до ближнього та непохитної відданості своїй нації. Його спадок залишився важливим для України як приклад духовного лідерства та служіння народу, що надихає й сьогодні.

MATEMATIKA-DOMA.ORG

§ 37. Освіта і наука на українських землях другої половини XIX-початку XX ст

2. Поясніть значення понять: *урбанізація (див. рубрику «Історія в цифрах» на с. 249), емансипація.*

- **Урбанізація** – це процес зростання міст і збільшення частки міського населення в суспільстві. Урбанізація супроводжується розвитком промисловості, інфраструктури та житлових районів у містах, що сприяє притоку людей з сільських місцевостей у пошуках роботи, освіти та кращих умов життя. У процесі урбанізації формується нова культура і стиль життя, виникають різні соціальні групи та збільшується зайнятість у сферах, не пов'язаних із сільським господарством.

- **Емансипація** – це процес звільнення особи чи соціальної групи від соціальних, правових або економічних обмежень, які їх обмежують. У соціальному контексті емансипація часто стосується боротьби за рівноправність жінок, зокрема їх звільнення від патріархальних норм, забезпечення доступу до освіти, права на працю та участі в суспільному житті. Емансипація жінок, яка стала актуальною на межі XIX і XX століть, призвела до значних змін у правовому становищі жінок і сприяла розвитку сучасного суспільства.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

3. Підготуйте повідомлення про розвиток української освіти під час модернізаційних процесів.

Повідомлення про розвиток української освіти під час модернізаційних процесів

Під час модернізаційних процесів кінця XIX – початку XX століття українська освіта зазнала значного розвитку, оскільки зростання міст, індустріалізація та емансипаційні рухи створювали нові потреби в освіченій робочій силі та інтелігенції. Розширення доступу до освіти стало важливим інструментом національного відродження та культурного розвитку.

1. **Зростання попиту на освіту**. Модернізаційні процеси сприяли зростанню попиту на освічених фахівців у містах. Сільські жителі, які переїжджали до міст, прагнули отримати необхідні знання та навички для роботи у промисловості, бізнесі та державній службі. Це призвело до необхідності розвитку системи початкової та середньої освіти.
2. **Розширення мережі шкіл і освітніх закладів**. Завдяки ініціативам української інтелігенції та громадських організацій почала розширюватися мережа українських шкіл і гімназій, особливо в Західній Україні. У Галичині діяли товариства «Просвіта» та «Рідна школа», які засновували школи, читальні та бібліотеки, підтримували видання книжок і навчальних матеріалів українською мовою. Це дозволяло дітям

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

отримувати освіту рідною мовою та сприяло розвитку національної ідентичності.

3. **Університети та інституції вищої освіти.** Університетська освіта також почала розвиватися, хоча українцям було важко отримати доступ до вищих навчальних закладів через національну дискримінацію. Незважаючи на це, в університетах Львова, Києва та Харкова українська інтелігенція домагалася викладання українською мовою, а також створювала українські студентські товариства, де молодь могла обговорювати національні питання та розвивати культурні проєкти.
4. **Роль культурних товариств і громадських ініціатив**. Громадські організації, такі як «Просвіта», «Рідна школа» та інші, зробили значний внесок у поширення освіти серед українців, особливо у сільських районах, де існував обмежений доступ до навчальних закладів. Ці товариства організовували курси для дорослих, видавали навчальні посібники, організовували лекції та культурні заходи. Їхня діяльність сприяла формуванню освіченої української інтелігенції, яка пізніше стала активною частиною національного руху.
5. **Вплив модернізації на освітній процес**. Модернізація стимулювала оновлення навчальних програм і введення нових предметів, пов’язаних з наукою, технікою та суспільними дисциплінами, що було відповіддю на вимоги індустріального суспільства. Школи почали акцентувати

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

увагу на точних науках, економіці та праві, готуючи учнів до викликів сучасного світу.

Таким чином, модернізаційні процеси кінця XIX – початку XX століття мали значний вплив на розвиток української освіти, сприяючи зростанню національної свідомості, підвищенню рівня грамотності та підготовці освічених кадрів для українського суспільства. Освітні досягнення того часу стали міцною основою для подальшого розвитку української культури та національного руху.

§ 38 Особливості розвитку культурного життя. Література, український професійний театр, музика

2. Пояснення понять

- **Реалізм** – художній напрямок у мистецтві, який ставить за мету відображення реального життя без прикрас, з акцентом на детальний опис навколишнього середовища та глибокий аналіз характерів. Реалізм в українській літературі найяскравіше проявився в творчості Івана Нечуя-Левицького, Панаса Мирного, де зображалися життя селян, побут, суспільні проблеми.
- **Модернізм** – культурний і художній напрямок кінця XIX – початку XX століття, що включає різні стилі, які протистояли традиційним формам. В українській культурі модернізм представлений Лесею Українкою, Ольгою Кобилянською, Михайлом Коцюбинським, які експериментували з

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

формами та темами, прагнули показати психологічні глибини особистості.

- **Корифеї українського театру** – термін, яким називають видатних діячів українського театру другої половини XIX століття. Серед корифеїв були Марко Кропивницький, Іван Карпенко-Карий, Михайло Старицький, які сприяли розвитку українського театру, створювали драматичні твори і вистави, які відображали національну ідентичність.

3. Історична довідка про українські видавництва

В українській історії другої половини XIX століття видавнича діяльність відігравала важливу роль у розвитку національної культури та просвітництва. Особливу увагу приділяли виданню книг українською мовою, що сприяло поширенню літератури, науки та публіцистики. Видавничі товариства, такі як «Просвіта», активно працювали над виданням наукових, освітніх і культурних матеріалів. У Львові видавництво «Просвіта» займалося випуском літературних творів, популярних книг, підручників. «Літературно-науковий вісник» під редакцією Івана Франка сприяв об’єднанню українських інтелектуалів і висвітленню важливих культурних і політичних питань.

4. Заповнення таблиці «Українська культура у другій половині XIX – на початку XX ст.»

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Галузь культури	Визначні представники	Здобутки/назви творів
Література	Іван Франко, Леся Українка, Михайло Коцюбинський	«Захар Беркут» (Франко), «Лісова пісня» (Леся Українка), «Тіні забутих предків» (Коцюбинський)
Театр	Марко Кропивницький, Іван Карпенко-Карий, Михайло Старицький	П'єси: «Наталка Полтавка» (за Котляревським), «Мартин Боруля» (Карпенко-Карий)
Музика	Микола Лисенко, Соломія Крушельницька	Опера «Наталка Полтавка» (Лисенко), виступи Крушельницької в Європі

§ 39. Живопис. Архітектура. Міський та сільський простір

2. Поясніть значення понять: *реалізм, модерн, еклектика.*

- **Реалізм** – це напрямок у мистецтві й літературі, що виник у середині XIX

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

століття. Реалізм прагне до об'єктивного і правдивого зображення дійсності, відображення повсякденного життя і побуту людей. Художники і письменники-реалісти намагаються показати життя без прикрас, із максимальною увагою до деталей, характерів і соціальних проблем. В українській літературі реалізм яскраво представлений у творах Івана Нечуя-Левицького, Панаса Мирного та інших.

- **Модерн** (або **ар-нуво**) – стиль у мистецтві, архітектурі та дизайні кінця XIX – початку XX століття, який характеризується відмовою від традиційних форм, асиметрією, вигнутими лініями, стилізованими рослинними і геометричними мотивами. Модерн часто поєднував мистецтво та архітектуру з індустріальними матеріалами, такими як метал і скло. Цей стиль прагнув до створення естетично привабливих, гармонійних форм, які були б як художніми, так і функціональними. В Україні архітектура в стилі модерн представлена роботами Владислава Городецького.

- **Еклектика** – стиль у мистецтві й архітектурі, що характеризується поєднанням елементів різних стилів і епох. Еклектика дозволяє об'єднувати різні художні стилі, що можуть здаватися непоєднуваними, і створювати унікальні форми. В архітектурі еклектика стала популярною в другій половині XIX століття і часто використовувалася для надання

MATEMATIKA-DOMA.ORG

будівлям величного та багатого вигляду. У Києві еклектичний стиль представлений багатьма будівлями кінця XIX – початку XX століття.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG